

Čo je to MUTIZMUS

Mutizmus predstavuje stratu reči na funkčnom podklade, ktorá nie je podmienená organickým poškodením CNS. Jedná sa o psychogénne podmienenú poruchu bez organického postihnutia centrálnej nervovej sústavy (Dvořák, 2001 in Kerekrétiová a kol. 2016). Mutizmus znamená neprítomnosť alebo stratu rečových prejavov, ktorý sa objavuje po ukončení vývine reči. Mlčanie je často prechodným stavom, keď jednotlivec nerozpráva a neodpovedá na otázky, ale môže komunikovať neverbálne. V kategórii mutizmu sa rozlišujú dva druhy narušenej komunikačnej schopnosti:

- *elektívny mutizmus*- (výberový alebo selektívny, ďalej EL) sa prejavuje mlčanlivosťou len v kontakte s určitou osobou (osobami), v určitom prostredí alebo v určitej situácii. Situáciu, v ktorej bude jednotlivec komunikovať verbálne, neurčuje jednotlivec, ale určuje ju situácia samotná. Z hľadiska časových charakteristík možno identifikovať niekoľko jeho foriem:
  - *perzistentný mutizmus* predstavuje mlčanlivosť, ktorá pretrváva dlhší čas napriek poskytnutej odbornej pomoci (najmenej jeden mesiac)
  - *tranzientný mutizmus* (prechodná mlčanlivosť) zvyčajne súvisí so začiatkom školskej dochádzky. V priebehu jedného roku sa zvyčajne spontánne upraví.
  - *situačný mutizmus* predstavuje krátkodobé prejavy dieťaťa, napr. prechodné mlčanie v novom prostredí alebo mlčanie v súvislosti s trémou
  - *autistický mutizmus* sa prejavuje ako nedostatočná rečová iniciácia, ktorá vedie až k úplnej nemote
  - *neurotický mutizmus* charakterizujú neurotické zábrany dieťaťa, ktoré mu nedovoľujú prehovoriť v určitých náročných spoločenských situáciách (Dvořák, 2001 in Kerkrétiová a kol. 2016).
- *totálny mutizmus*- úplná, náhla, funkčná strata reči a hlasu na pozadí silnej psychickej traumy. Je to vzácna forma, kedy jednotlivec nekomunikuje so žiadnou osobou a v žiadnej situácii (ani s členmi rodiny). Dôležitým symptómom totálneho mutizmu je až nápadná snaha o nadviazanie komunikácie jednotlivca inými spôsobmi (gestami, písaním a pod.), jednotlivec chce rozprávať, nehanbí sa a ani nemá

strach, ale nemôže prehovoriť (Dvořák, 2001 in Krekrétiová a kol. 2016). U jednotlivcov často chýbajú akékoľvek spôsoby zvukového vyjadrenia, napr. kašeľ, zvuk dýchania alebo kýchania (Hartmann- Lange, 2008 in Kerekrétiová a kol. 2016).

Čo je dobré vedieť o prejavoch mutizmu...

- je viazaný na detský vek, predovšetkým na obdobie predškolského veku s miernou prevahou u ženského pohlavia. Prvýkrát sa prejavuje vo veku od 2. polovice 3. roku života do 14. roku života.
- zvyčajne sa prejavuje prvýkrát v čase odlúčenia dieťaťa od rodiny, väčšinou pri vstupe do materskej školy alebo základnej školy, ojedinele v neskoršom období
- dominantným príznakom EM je strata rečových prejavov, mlčanie, ktoré je situačne viazané. Vo vybraných situáciách verbálne dieťa komunikuje, pričom odmietanie reči závisí od jasne definovaných situačných hraníc. V rodinnom prostredí (rodičia, súrodenci) zvyčajne verbálne komunikuje, ale mlčí v prítomnosti iných ľudí, mimo domova (škola).
- mlčanlivosť negatívne vplyva na emocionálnu sociálnu oblasť jeho vývinu, čím spôsobuje ťažkosti vyplývajúce z nedostatočnej interakcie dieťaťa so širším a užším sociálnym prostredím.

Ako sa môže prejavovať mutizmus v predškolských zariadeniach:

L'ahšia forma: dieťa síce v neobvyklej situácii verbálne nekomunikuje, ale neverbálna komunikácia je zachovaná. Dieťa splní prosbu alebo drobný príkaz (na požiadanie podá hračku, poskladá stavebnicu, nekreslí obrázok, ukáže v knižke na požiadanie, kde čo je) uhyba nenápadnému pohľadaniu, niekedy prijme ponúknutú ruku, keď ho dospelý chce odviešť k hrovému materiálu. Celkovo možno povedať, že dieťa sa správa primerane svojmu veku, ale nekomunikuje verbálne. Pri vhodnom výchovnom vedení zvyčajne po nejakej dobe začne jednoslovné reagovať a stručne odpovedať.

Ťažšia forma: predstavuje náročnejšiu situáciu, pretože dieťa často sedí na stoličke a kľčovite sa jej drží s neurčitým výrazom tváre, je bledé a pôsobí prestrašene. Žiadnym spôsobom nereaguje na predložený hrový materiál ani na nenápadné žiadosti (podaj mi, prosí, ukáž kde je, a pod.). nekomunikuje ani neverbálne, pričom v jeho svaloch je pozorovateľné značné napätie. V prípade, že sa dospelá osoba pokúsi dieťa chytiť z ruku alebo pohladať dieťa uhýba a ešte viac sa zväčší svalové napätie.

Kedy vyhľadať logopéda:

- u dieťaťa vyššie uvedené prejavy pretrvávajú minimálne mesiac,
- dieťa v minulosti komunikovalo,, ale po stresujúcej udalosti prestalo
- dieťa mlčí v špecifických sociálnych situáciách (kedy sa od neho očakáva verbálna komunikácia) a mimo týchto situácií komunikuje normálne.

Na včasné rozpoznanie prejavov mutizmu je nevyhnutná spolupráca rodičov, terapeutov, personálu predškolských a školských zariadení, ako aj detských lekárov (*pedopsychiatra, neurológa atď.*).

ZDROJE:

Tichá E., 2016. *Mutizmus*. In KEREKRÉTIOVÁ A. a kol., 2016. Logopédia. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. ISBN 978-80-89113-83